

Európska únia
Európsky sociálny fond

KomPrax
Kompetencie pre prax

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“

POSTHODNOTY

POSTOJE A HODNOTY MLADÝCH

TRENDOVÁ ANALÝZA ZA ROKY 2000 - 2009

výskum

ÚVOD	3
1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	4
2. INFORMÁCIE O VÝSKUME	5
2.1 Informácie o výskumnom súbore	5
3. VÝSKUMNÉ ZISTENIA A ZÁVERY	6
3.1 Hodnoty mládež	6
3.2 Postoje k životu a životné ciele	10
3.3 Predstavy o budúcnosti	12
3.4 Sebaponímanie mládeže ako sociálnej skupiny	14
4. ODPORÚČANIA	15
ZÁVER	17

ÚVOD

Cieľom tejto publikácie je sprostredkovať informácie z výskumu, ktorého predmetom je sledovanie životných hodnôt, hodnotovej orientácie mládeže, jej životných cieľov a očakávaní, názorov a postojov k životu, čo vyúsťuje do trendovej analýzy tejto problematiky mládeže v SR. Čím viac budeme o mládeži, jej živote a životných hodnotách vedieť, tým väčšia je šanca pochopiť správanie mladých ľudí, ich životné ciele, perspektívy a názory. Preto ak chceme pracovať s mladými ľuďmi a pôsobiť na nich, musíme vychádzať z poznania ich problémov, názorov, postojov, hodnotení a životných očakávaní. Výsledky výskumu môžu poslúžiť ako teoretický podklad najmä pre pracovníkov s mládežou a mládežníckych vedúcich, ktorí sa venujú práci s mládežou. Budú mať možnosť lepšie porozumieť súčasným trendom mládeže a prakticky vedieť k tomu prispôbiť vzdelávacie programy, aktivity pre mladých ľudí a výchovne na nich pôsobiť.

Výskum bol uskutočnený v rámci aktivít národného projektu KomPrax – Kompetencie pre prax, ktorého cieľom je podporiť kvalitu vzdelávacích a výchovných programov v práci s mládežou a napomôcť výchove mladej aktívnej generácie. Na výskume spolupracovali Mgr. Marcela Bieliková, PhDr. Marianna Pétiová, PhD., Mgr. Mária Janková a Mgr. František Blanár, ktorí zabezpečili realizáciu výskumu po odbornej stránke. Realizátorom projektu je IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže. Projekt je spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu.

1. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Existuje mnoho definícií, ktoré objasňujú, čo sú to postoje. Průcha¹ postoj definuje ako hodnotiaci vzťah jednotlivca voči okolitému svetu, iným subjektom i k sebe samému, ktorý zahŕňa i tendenciu správať sa relatívne stabilným spôsobom.

Hodnoty spolu s potrebami a záujmami motivujú ľudské konanie a určujú jeho smer. Význam hodnôt pre správanie jedinca je jednoznačný. V priebehu začleňovania mladého človeka do spoločnosti sa súčasne formuje jeho osobnosť, utvára sa jeho životný štýl a systém hodnôt. Preferencia jednotlivých hodnôt života tvorí hodnotovú orientáciu. Tá je na rozdiel od postojov o niečo stabilnejšia. Nemení sa tak často ako názory na najrôznejšie spoločenské javy aj preto, že je užšie spätá s osobnosťou jedinca. A tak keď sa menia okolnosti, podmienky života, či politický a ekonomický systém, hodnotové orientácie majú istú zotrvačnosť a v štruktúre sa postupne menia iba pozície jednotlivých hodnôt².

Každý človek zažije situácie, v ktorých sa zamýšľa nad zmyslom svojho života. U mnohých autorov sa potreba zmyslu života spája s chápaním životného cieľa, ktorý je treba dosiahnuť, úlohy, ktorá sa má vykonať alebo ideálny stav, ku ktorému sa treba priblížiť. Jedným z charakteristických znakov obdobia dospievania je stanovovanie si životných cieľov. Stanovené životné ciele sú spojené s hodnotovou orientáciou a sú vlastne premietnutím hodnôt do istého časového obdobia. Počas života sa niektoré ciele naplnia, od iných v dôsledku životných skúseností mladí ľudia ustúpia alebo rezignujú³.

Dospievajúci zisťujú, že niektoré aktuálne rozhodnutia môžu významne ovplyvniť ich budúci život (voľba profesie, životný štýl, voľba partnera a pod.). Táto nová skúsenosť zvyšuje dôležitosť osobných perspektív a vlastného rozhodovania. Na jednej strane môže byť spojená s neistotou a obavou vziať do svojich rúk zodpovednosť za vlastný osud, na druhej strane je spôsob vnímania a hodnotenia svojej budúcnosti veľmi dôležitý v procese seba hodnotenia a formovania vlastnej identity. Práve prijímanie určitých záväzkov, ktoré súvisia s dosiahnutím osobných a spoločenských cieľov, ktoré presmerujú adolescenta od prvoradého záujmu o seba k záujmu o druhých, je možné považovať za indikátor, že sa z dospievajúceho stáva dospelý⁴.

Postoje, názory a hodnotové orientácie mládeže sú významné z hľadiska budúceho vývoja spoločnosti a predstavujú dôležitú súčasť životného štýlu mladej generácie. Na ich formovaní sa významnou mierou podieľa rodina, škola, sociálne prostredie, mikroprostredie skupiny rovesníkov, a v konečnom dôsledku aj celá spoločnosť. Veď „hodnotový systém mladej generácie predstavuje určitý modifikovaný hodnotový systém spoločnosti“⁵. A práve z toho dôvodu je dôležité, aby všetci tí, čo pracujú s mládežou, či už sú to učitelia v škole alebo pracovníci s mládežou vo voľnom čase, vo svojej práci reflektovali názory, postoje a hodnoty mladých ľudí.

¹ Průcha, J. a kol.: Pedagogický slovník. Portal: Praha, 1998. ISBN 80-7178-252-1.

² Macháček, L.: Občianska participácia a mládež, Sociologický ústav SAV: Bratislava, 1996.

³ Sak, P.: Proměny české mládeže, Petrklíč: Praha, 2000.

⁴ MACEK, P.: Adolescence. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-348-X.

⁵ Pozri ref. č. 4.

2. INFORMÁCIE O VÝSKUME

Výskum bol realizovaný a spracovaný odbornými garantmi:

Zodpovedná riešiteľka: Mgr. Marcela Bieliková
Spoluriešitelia: PhDr. Marianna Pétiová, PhD.
Mgr. Mária Janková
Mgr. František Blanár

2.1 Informácie o výskumnej vzorke

Výsledky výskumu boli sledované podľa vopred definovaných výberových kritérií: **pohlavie, vek, stav, viera, ekonomická aktivita, typ školy, veľkosť bydliska a kraj SR.**

Počet respondentov bol vo výskumoch stanovený na 1 000, pričom v jednotlivých rokoch sa počet spracovaných dotazníkov mierne menil. Pohyboval sa v rozsahu od 904 do 1 584 respondentov.

Pohlavie

Rozloženie výskumného súboru podľa pohlavia respondentov bolo za celé obdobie pomerne vyrovnané, s miernou prevahou žien. Najmenší rozdiel medzi pohlaviami bol zistený v roku 2000, kedy sa výskumu zúčastnilo 469 žien a 468 mužov, a najväčší v poslednom roku skúmania, kedy sa výskumu zúčastnilo žien 511, mužov 488.

Vek

Výskumu sa zúčastnili mladí ľudia vo veku 15 až 26 rokov. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o široké vekové spektrum, boli vytvorené 3 vekové kategórie respondentov:

- 15 – 17-roční (prevažne žiaci stredných škôl);
- 18 – 22-roční (študenti vysokých škôl a zároveň zamestnaní a nezamestnaní mladí ľudia);
- 23 – 26-roční (študenti vysokých škôl, ale vysoké percento tvorili už zamestnanci, nezamestnaní, podnikatelia a ženy na materskej alebo rodičovskej dovolenke).

Vo všetkých sledovaných rokoch vo výskumnom súbore dominovali mladí vo veku 18 až 22 rokov. Najmenej boli zastúpení najmladší respondenti vo veku 15 až 17 rokov.

Vzťah k viere

Nadpolovičnú väčšinu respondentov tvorili veriaci mladí ľudia, počty sa pohybovali v intervale od 56,1 % do 65,3 %.

Ekonomická aktivita

Prevahu vo výskumnom súbore tvorili vo všetkých rokoch respondenti – zamestnanci, v poslednom roku zisťovania bol podiel zamestnancov a žiakov a študentov vyrovnaný. Zaujím

mavá je skutočnosť, že zastúpenie nezamestnaných vo výberovom súbore neustále klesá, najvyššiu hodnotu dosahuje v roku 2000 (19,0 %), najnižšiu v roku 2006 (6,9 %) a následne v poslednom roku skúmania (rok 2009 8,4 %). Na druhej strane súbor mladých podnikateľov rastie.

Počet obyvateľov bydliska

Za celé obdobie skúmania tvorili prevahu respondenti žijúci v najmenších lokalitách, obciach do 2 000 obyvateľov. Zastúpenie oslovených mladých ľudí z miest od 2 001 do 10 000 obyvateľov predstavovali približne pätinu výskumného súboru s miernymi odchýlkami v jednotlivých rokoch. Obdobne na tom boli mladí ľudia pochádzajúci z miest do 50 000 obyvateľov. Najnižšie zastúpenie prezentovala mládež z veľkomiest nad 50 000 obyvateľov a vyššie.

Kraj

Rozloženie respondentov vzhľadom na kraj Slovenska je viac-menej rovnomerné. Z roviny vyčnieva len Nitriansky kraj s najmenším počtom respondentov (10) v roku 2004 a Prešovský kraj s najväčším počtom respondentov v rokoch 2000.

3. VÝSKUMNÉ ZISTENIA A ZÁVERY

3.1 Hodnoty mládeže

Vo výskumoch boli respondentom predložené súbory vytipovaných devätnástich individuálnych hodnôt. Z nich mali vybrať tie, ktoré vo svojom živote považujú za najdôležitejšie. Na základe analýzy výsledkov výskumov z rokov 2000 – 2009 sa zistilo, že mladí ľudia najväčšiu dôležitosť v tomto poradí pripisujú hodnotám, ako je:

1. zamestnanosť,
2. šťastné manželstvo a deti,
3. spokojný a harmonický život,
4. zdravie,
5. priateľstvo.

Na druhej strane najnižšiu dôležitosť priznávajú vlastenectvu, láske k vlasti. Čo je však pozitívne, hodnota vlastenectva má za sledované obdobie rokov výrazne stúpajúci trend (z 1,9 % na 3,3 %). Častejšie ju označujú muži ako ženy. Rozdiely podľa lokality bydliska potvrdili, že význam hodnoty vlastenectva prezentovali v najnižšej miere mladí ľudia pochádzajúci z dedín s výnimkou posledného roku skúmania.

Zamestnanosť

Hodnota zamestnanosti predstavuje najdôležitejšiu životnú hodnotu za celé obdobie. Dôležitosť hodnoty mať zamestnanie u mladých ľudí plne korešponduje s celkovým vývojom nezamestnanosti v SR (zdvoj UPSVaR 2010)⁶. Zatiaľ čo v rokoch 2000 – 2003 v realite dochádza k nárastu počtu nezamestnaných evidovaných na úradoch práce, v roku 2006 nastáva výrazný pokles, čo sa rovnako odzrkadľuje aj v postojoch mladých ľudí k tejto hodnote. Od roku 2006 dochádza k opätovnému nárastu nezamestnaných, a tým aj čoraz viac mladých považuje hodnotu mať zamestnanie za mimoriadne dôležitú pre život.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií potvrdili, že zatiaľ čo do roku 2006 hodnota zamestnanosti dominovala v hodnotovom rebríčku skúmaných žien, od roku 2007 dôležitosť jej priznáva viac mužov. Dôležitosť zamestnania sa potvrdila aj vzhľadom na vek respondentov. Je logické, že význam hodnoty mať zamestnanie si viac uvedomujú staršie vekové kategórie ako najmladší oslovení, pričom rozdiely sa postupne strácajú. Dôležitosť hodnoty zamestnanosti potvrdili v celom sledovanom období vo vyššom počte veriaci mladí ľudia ako neveriaci.

Vo vzťahu k ekonomickej aktivite oslovených mladých ľudí vyplýva, že najmenej priznávali dôležitosť zamestnaniu najmladší respondenti vo všetkých rokoch skúmania. Celkovo možno konštatovať, že najviac vyjadrovali dôležitosť zamestnania nezamestnaní mladí ľudia, pričom význam zamestnania je zreteľný aj u zamestnaných respondentov.

Podľa lokality bydliska respondentov bolo zistené, že najmenšiu dôležitosť tejto hodnote pripisovali mladí ľudia žijúci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov, a to za celé sledované obdobie s výnimkou roku 2003, kedy práve títo v najvyššom percentuálnom zastúpení vnímali dôležitosť zamestnania pre život (66,7 %). Uvedená skutočnosť môže súvisieť s výrazne väčšími pracovnými možnosťami, ktoré ponúka veľkomesto, čím mladí ľudia význam hodnoty nedoceňujú tak, ako respondenti z lokalít, kde situácia nie je natoľko priaznivá.

Približne polovica oslovených z každého kraja SR zaradila zamestnanie medzi päť najdôležitejších životných hodnôt. Zaujímavá je skutočnosť, že najviac respondentov vnímajúcich vysokú dôležitosť zamestnania v rokoch 2003, 2006, 2007 pochádzalo z Banskobystrického kraja. Tak ako udáva Štatistický úrad SR, práve v Banskobystrickom kraji bola v týchto rokoch najvyššia miera nezamestnanosti. Získané výsledky tak korešpondujú s mierou nezamestnanosti v jednotlivých krajoch SR. To potvrdili aj poznatky z prvých rokov skúmania, keď práve respondenti z Prešovského a Košického kraja v najvyššom počte zdôrazňovali hodnotu zamestnania a miera nezamestnanosti bola v uvedených krajoch aj najvyššia.

Manželstvo a deti

Štatistické údaje SR v realite prezentujú pokles sobášov a súčasne pokles pôrodnosti, od roku 2009 dochádza k miernemu nárastu. To sa odzrkadlilo aj v názoroch oslovených mladých ľudí. Nárast rozvodovosti, dezilúzia z nenaplnených očakávaní, znižovanie životnej úrovne i snaha mladých ľudí o sebarealizáciu, to všetko vedie k znižovaniu dôležitosti man-

⁶ Švecová, A., Rajčáková, E.: Regionálne disparity nezamestnanosti na Slovensku, PF UK Bratislava, prezentácia

želského spolužitia pre mladých ľudí. I napriek tomu však pre viac ako polovicu oslovených od roku, predstavuje spokojné manželstvo a deti jednu z najvyšších hodnôt mladých ľudí.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií, že zatiaľ čo u najmladšej vekovej kategórie je zrejmy nárast, v prípade starších respondentov vidieť pokles tých, čo považujú manželstvo za jednu z najdôležitejších životných hodnôt. Uvedená skutočnosť pravdepodobne súvisí s už naznačenou tendenciou, kedy mladí potrebu blízkeho vzťahu, ktorú pociťujú, nie sú často ochotní riešiť takým záväzným spôsobom, ako je manželstvo. Ak sa zameriame na pohlavie, šťastné manželstvo a deti je dôležitejšie pre mladé ženy ako pre mužov, pričom u oboch je zrejma mierne klesajúca tendencia. Za celé sledované obdobie najviac respondentov zdôrazňujúcich dôležitosť šťastného manželstva a detí sa radilo k veriacim mladým ľuďom, tiež zaznamenávame mierny pokles.

Rozdiely v závislosti na kraj SR ukázali, že napriek tomu, že respondenti žijúci v Bratislavskom kraji vo všetkých rokoch v najnižšom percente vyjadrovali dôležitosť hodnoty manželstva a detí postupne, spoločne s mladými ľuďmi z Prešovského a Košického kraja, dochádza k nárastu tých, ktorí vnímajú manželstvo ako jednu z najdôležitejších životných hodnôt. V ostatných krajoch vidieť pokles respondentov vyjadrujúcich dôležitosť uvedenej hodnoty. Šťastné manželstvo a deti dominuje v odpovediach respondentov z Prešovského a Trnavského kraja.

Žiť spokojný a harmonický život

Medzi päť najdôležitejších životných hodnôt zaradili mladí ľudia v celom období skúmania aj hodnotu žiť spokojný a harmonický život. Analýzou výsledkov sa zistil mierne stúpajúci trend, okrem roku 2006.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií poukazujú na to, že táto hodnota je dôležitejšia pre ženy ako pre mužov v celom období skúmania. Z pohľadu veku vysokú dôležitosť priradujú tejto hodnote najčastejšie najstarší respondenti. Je len logické, že najmenej vnímajú dôležitosť hodnoty najmladší respondenti. To môže byť spôsobené, že v tomto veku ešte nepreberajú plnú zodpovednosť za vytváranie podmienok pre svoj život, ale podmienky ovplyvňujú skôr rodičia, resp. rodina, v ktorej žijú. V priebehu sledovaného obdobia má však táto hodnota u nich dynamický charakter.

Najmenej prikladajú dôležitosť hodnote harmonického života ateisticky orientovaní mladí ľudia, a dokonca dochádza ešte ku klesajúcej tendencii za celé sledované obdobie. Zaujímavá je skutočnosť, že v roku 2007 respondenti s nevyhraneným vzťahom k viere najčastejšie zo všetkých zaradili spokojné manželstvo medzi päť najdôležitejších hodnôt života. Vo vzťahu k ekonomickej aktivite respondentov je u žiakov základných a stredných škôl zaznamenaný nárast tých, ktorí považujú spokojný život za jednu z najdôležitejších hodnôt života, u zamestnaných je mierny pokles. Tí však považujú túto hodnotu za jednu z najpodstatnejších počas celého obdobia, okrem roku 2009. V poslednom roku majú dominanciu (60,6 %) nezamestnaní mladí ľudia. Možno konštatovať, že v živote je dôležitejšia spokojnosť ako šťastie, a práve v období nezamestnanosti v súvislosti s absenciou sebarealizácie, nedostatkom finančných prostriedkov a existenčnými ťažkosťami uvedený pocit chýba.

Dominantné miesto vo všetkých rokoch zaujímajú mladí ľudia žijúci na dedinách. Na základe celkovej analýzy však možno konštatovať, že uvedomovanie si dôležitosti hodnoty spokojného a harmonického života so zvyšovaním počtu obyvateľov bydliska klesá.

Žiť zdravo, starať sa o svoje zdravie

Zdravie je rozhodujúca životná hodnota. Aj skúmaní mladí ľudia za celé sledované obdobie vnímajú dôležitosť hodnoty zdravia, starostlivosti o svoje zdravie a zaradili ho tak medzi päť najdôležitejších životných hodnôt. Hoci celkovo mládež je presvedčená o dôležitosti zdravia pre celkový život, z výsledkov výskumu problematiky jednoznačne vyplýva dynamický pokles jeho dôležitosti.

Pri analýze rozdielov podľa stanovených výberových kritérií sú to práve skúmané ženy, ktoré priznávajú hodnote zdravia, výrazne vyššiu dôležitosť. Hodnota žiť zdravo je dôležitá najmä pre najstarších respondentov. Opäť sa potvrdila výnimka, a to v roku 2009, kedy to boli najmladší respondenti, mladí vo veku 15 – 17 rokov, ktorí najčastejšie zo všetkých považovali zdravie za jednu z najvýznamnejších životných hodnôt.

Hodnota žiť zdravo a starať sa o svoje zdravie dominuje za celé obdobie v názoroch veriacich mladých ľudí s výnimkou roku 2007, kedy práve nábožensky nevyhranení mladí ľudia výrazne častejšie ako veriaci i ateisticky orientovaní respondenti zdôrazňovali dôležitosť zdravia a starostlivosti o neho.

Čo sa týka veľkosti bydliska je zaujímavé, že zatiaľ čo na začiatku skúmania výrazne dominovali mladí, žijúci v najmenších lokalitách, obciach do 2000 obyvateľov, postupne sa do popredia dostávajú mladí z miest a veľkomiest. A tak v roku 2009 až každý tretí mladý človek z veľkomesta zaradil zdravie medzi najdôležitejšie hodnoty života. To môže byť spôsobené aj tým, že veľkomesto ponúka viac možností a športových príležitostí.

Všeobecne však možno konštatovať, že práve mladí z východu Slovenska v posledných sledovaných rokoch vo výraznej miere zdôrazňovali význam zdravia pre život.

Priateľstvo, mať veľa priateľov

Pri sledovaní rozdielov podľa stanovených výberových kritérií si priateľstvo viac cenia ženy ako muži. Vo vzťahu k veku respondentov možno konštatovať, že vnímanie priateľstva je dôležitejšie pre najmladších oslovených. Súvisí to s celkovým prežívaním vývinového obdobia jedinca. V tomto období sa mladí ľudia stále viac včleňujú do rovesníckych skupín a práve identifikácia jedinca s rovesníckou skupinou a nadviazané priateľstvá sú dôležitým medzníkom ich socializácie. So zvyšovaním veku respondentov však postupne klesá dôležitosť hodnoty priateľstva, z čoho môžeme usudzovať, že na dôležitosť nadobúdajú iné hodnoty, napr. partnerstvo, manželstvo a založenie rodiny.

Rozdiely podľa vzťahu k náboženstvu a viere dokumentujú, že priateľstvo je v rámci piatich najdôležitejších životných hodnôt najmenej dôležité pre veriacich mladých ľudí, naopak najviac na jeho dôležitosť pre život poukazujú respondenti s nevyhraneným vzťahom k viere a náboženstvu.

Hodnota priateľstva má vzhľadom na už spomínanú vývinovú charakteristiku obdobia adolescencie, keď sú mladí ľudia žiakmi stredných škôl, dominantné postavenie v ich názoroch. Zaujímavá je skutočnosť, že u zamestnaných respondentov sú počty mladých ľudí zdôrazňujúcich dôležitosť priateľstva takmer konštantné.

Na základe analýzy výsledkov za jednotlivé kraje SR zistíme, že v Bratislavskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji je za roky skúmania zreteľný pokles mladých ľudí priznávajúcich dôležitosť priateľstva a dostatku priateľov. Naopak, stále viac respondentov z Trnavského a Trenčianskeho kraja je toho názoru, že priateľstvo je jednou z najdôležitejších životných hodnôt. V Nitrianskom kraji je počet mladých za celé obdobie takmer rovnaký.

3.2 Postoje k životu a životné ciele

Hodnotenie vlastného života

Prevažná väčšina oslovených mladých ľudí je za celé obdobie zisťovania so svojim životom spokojná. Len necelá pätina ho hodnotí pragmaticky a len veľmi malý počet respondentov sa k súčasnému prežívaniu života stavia negatívne, až depresívne.

Na základe rozdielov podľa stanovených výberových kritérií vykazovali spokojnosť so súčasným životom za celé sledované obdobie častejšie ženy ako muži. Žiť len tak, ako sa dá, preferuje za celé obdobie viac mužov, ženy sa v tomto zmysle stavajú k životu menej pragmaticky. Aj nespokojnosť so životom dominovala viac v odpovediach oslovených mužov, avšak sklony k depresívnemu pohľadu na súčasný život sa častejšie prejavili u žien.

Výsledky výskumov ukázali, že so svojim doterajším životom boli najviac spokojní najstarší respondenti. Realitu života prijímali najmä najmladší, zatiaľ čo k pesimistom patrili v najvyššej miere mladí ľudia vo veku od 18 do 22 rokov.

Zistenia potvrdili, že s doterajším životom boli najspokojnejší veriaci mladí ľudia, ktorí vo výraznej väčšine vyjadrovali pozitívne pocity. K realistom, zvládajúcim všetky životné udalosti, patrili najmä neveriaci respondenti. V skupine mladých ľudí nerozhodnutých v otázkach viery je vidieť stúpajúci počet tých, ktorí vyjadrovali nielen nespokojnosť, ale aj veľmi negatívny pohľad na život.

Za celé výskumné obdobie boli so svojim doterajším životom najspokojnejší zamestnaní respondenti. Je zrejmé, že títo mladí ľudia majú ukončenú prípravu na povolanie, sú zamestnaní, dosahujú prostredníctvom pravidelného platu určitú životnú úroveň. Logicky najmenej spokojných bolo zaznamenaných v skupine nezamestnaných. Príčinou týchto pocitov môže byť nielen strata zamestnania, ale aj psychické a najmä ekonomické problémy, ktoré z ich situácie vyplývajú. Súčasne nezamestnanosť výrazným spôsobom ovplyvňuje celkový pohľad mladých ľudí na život a negatívne vplýva na ich psychiku.

Porovnanie zistení podľa jednotlivých krajov SR ukázalo, že sa postupom času počet mladých ľudí, ktorí sú so svojim doterajším životom spokojní, zvýšil v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Žilinskom a Košickom kraji a znížil v Nitrianskom a Prešovskom kraji. Iba v Banskobystrickom kraji zostali počty nezmenené. Zvýšený počet nespokojných, až negatívne orientovaných mladých ľudí bol evidovaný v Nitrianskom a Prešovskom kraji, pričom v Bratislavskom kraji bola najhoršia situácia.

Stanovenie si životných cieľov

Najvyšší počet opýtaných sa zhodol v názore, že je potrebné vytýčiť si životné ciele a snažiť sa ich aj dosiahnuť, pričom ich počet postupne stúpa. Napriek tomu, približne každý tretí

respondent je presvedčený, že nie je nevyhnutné vytýčiť si životné ciele, ale je vhodnejšie zamerať sa na realizáciu svojich záujmov, ich počet sa postupne znižuje, a to najmä od roku 2006. Respondenti sa každoročne v najnižšej miere domnievali, že nemá zmysel zamýšľať sa nad budúcnosťou, pretože je rozumnejšie žiť pre súčasnosť.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií vo vzťahu k pohlaviu ukázali, že ženy za celé sledované obdobie považovali stanovenie si životných cieľov za dôležitejšie než muži. Zatiaľ čo ženy viac upriamili svoju pozornosť na stanovenie si životných cieľov a ich dosiahnutie, muži vo vyššej miere preferovali rozvoj záujmov a prežívanie súčasnosti. Potreba stanovenia si životných cieľov priamo úmerne stúpa s vekom mladých ľudí. Potrebu mať životné ciele a snažiť sa ich dosiahnuť v najvyššom počte deklarovali najstarší, ktorí v tomto veku plánujú zabezpečenie zamestnania, vytvorenie si stabilných partnerských vzťahov a založenie si rodiny. Respondenti z najmladšej a strednej vekovej skupiny sa skôr zameriavajú na získanie vyššej kvalifikovanosti sporej so štúdiom na vysokej škole, prípadne sa po ukončení strednej školy snažia nájsť si vhodné zamestnanie.

Potrebu vytýčiť si životné ciele a snažiť sa ich svojimi činmi dosiahnuť vyjadrovali najčastejšie žiaci a študenti, pričom v rokoch 2001 a 2007 dominovali zamestnaní mladí ľudia. Stanovenie si životných cieľov v budúcnosti najmenej zaujímalo nezamestnaných respondentov. Je teda zrejme, že budúcnosť najviac zaujíma žiakov, ktorí sa v súčasnosti na svoje povolanie iba pripravujú. V tejto oblasti sa ako najrizikovejšia javí skupina nezamestnaných respondentov, ktorí najčastejšie prezentovali názor, že je potrebné žiť naplno súčasný život. Strata zamestnania, nedostatok finančných prostriedkov, a najmä obavy pred budúcnosťou, pravdepodobne zapríčinili, že viac ako ostatní mladí ľudia preferujú potrebu prežívania súčasného života a odmietajú sa zamýšľať nad tým, čo im prinesie budúcnosť.

Názor, že je dôležité mať stanovené životné ciele, dominoval v skupine oslovených mladých ľudí žijúcich v dedinách a veľkých mestách. Názor, že rozvoj záujmov je dôležitejší než stanovené životné ciele, prezentovali najčastejšie mladí pochádzajúci z veľkých miest. Dá sa predpokladať, že práve títo majú v mieste svojho bydliska vytvorené najlepšie možnosti na realizáciu záujmov.

Porovnanie zistení ukázalo, že od roku 2000 do 2009 sa v Trnavskom a Prešovskom kraji znížil počet mladých ľudí, ktorí považovali stanovenie životných cieľov za významné. Naopak, v Bratislavskom, Nitrianskom, Trenčianskom a Banskobystrickom kraji sa ich počet zvýšil. Považujeme preto v tejto súvislosti za potrebné zvýšiť a zintenzívniť výchovné pôsobenie na mladých ľudí v rodine, ako aj v škole a tiež prostredníctvom regionálnych médií.

Preferencie jednotlivých životných cieľov

Môžeme konštatovať, že mladí ľudia si poväčšine stanovujú životné ciele a snažia sa ich dosahovať. Životné ciele súvisia s čiastkovými oblasťami nášho života: s kariérou, s peniazmi, s rodinou atď. Respondentom bola v rámci realizácie výskumov ponúknutá škála 20 životných cieľov v jednotlivých oblastiach, ktorým mali priradiť ich význam. Z výsledkov vyplýva, že najčastejšie pre mladých ľudí majú veľký význam životné ciele v nasledovných oblastiach:

- zdravie – mať výborné zdravie a duševnú pohodu;
- rodina – mať dobrého životného partnera a šťastnú rodinu;
- zamestnanie – mať zamestnanie, ktoré ma dobre zabezpečí a zároveň mi poskytuje i radosť;

- morálne vlastnosti – byť charakterným človekom;
- životné podmienky – dosiahnuť vysokú životnú úroveň.

Je zaujímavé, že menší význam priznávajú životným cieľom spojeným s priateľstvom, spoznávaním sveta, dostatkom voľného času, záujmami, pomocou iným, slobodou, nezávislosťou, ale i odbornosťou a získavaním užitočných známostí.

V najnižšej miere majú ambície permanentne sa vzdelávať, verejne sa angažovať a presadiť sa v politickom živote.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií v kritériu pohlavie ukázali, že muži (ako živielia rodín) výrazne preferujú za sledované obdobie získanie vhodného zamestnania, zatiaľ čo pre ženy sú prioritné životné ciele spojené so životom v rodine s partnerom a deťmi.

I vzťah k viere určitým spôsobom ovplyvnil preferencie životných cieľov mladých ľudí. Výsledky ukázali, že u veriacich mladých ľudí dominovali ciele spojené s rodinou a výchovou detí, neveriaci a v otázkach viera nerozhodnutí respondenti pripisovali význam aj získaniu dobrého zamestnania.

Zistenie rozdielov vo vzťahu k ekonomickej aktivite mladých ľudí nevykázalo výraznejšie rozdiely. Vo všetkých sledovaných skupinách bola pripisovaná dôležitosť rovnakým životným cieľom (zdravie, životný partner, šťastná rodina, spokojný život a zamestnanie, ktoré ich zabezpečí) iba v inom poradí. Mladí ľudia pochádzajúci z veľkomiest výrazne viac preferovali získanie vhodného zamestnania, naopak, oslovení žijúci v menších aglomeračných jednotkách považujú za najdôležitejšie životné ciele spojené s dobrým zdravím a dobrým životným partnerom. Príčinou rozdielov môže byť vyššia životná úroveň vo veľkomestách, ale aj vyššie nároky mladých ľudí spojené s každodenným životom (strava, ubytovanie, nákup oblečenia, elektroniky a pod.).

3.3 Predstavy o budúcnosti

Hodnotenie budúcnosti

Ako už bolo konštatované, väčšina oslovených mladých ľudí je so svojím životom spokojná, považuje život za dostatočne zmysluplný a je presvedčená, že život má zmysel. Aj pohľad na budúcnosť vzniká u skúmaných mladých ľudí pozitívne, pričom má dynamický charakter.

V názoroch mladých ľudí (až každý druhý oslovený človek) v celom výskumnom období sa však najčastejšie objavuje realistický pohľad na budúcnosť. Celkovo možno konštatovať, že zatiaľ čo optimizmus do budúcnosti u mladých ľudí stúpa, realistický pohľad je konštantný. Čo je zaujímavé, neustále klesá podiel tých, ktorí hľadia na budúcnosť s obavami.

Uvedený fakt pravdepodobne súvisí so skutočnosťou, že v začiatkoch výskumu problematiky mladí ľudia a celkovo spoločnosť vnímala vstup Slovenska do Európskej únie na jednej strane s očakávaním zlepšenia života, na druhej strane s určitými obavami. Po vstupe do EÚ sa situácia značne sprehľadnila a po nástupe hospodárskej krízy v roku 2008 mladí ľudia už majú dosť pesimizmu a snažia sa hľadiť na budúcnosť bez obáv s určitou mierou optimizmu.

Muži častejšie optimisticky vnímajú budúcnosť, ženy sú viac realisticky orientované a viac

vnímajú všetky nástrahy života.

Optimistický pohľad na budúcnosť vyjadrovali veriaci mladí ľudia.

Na základe ekonomickej aktivity optimistický pohľad na budúcnosť dominuje v odpovediach žiakov základných a stredných škôl, zamestnaní mladí ľudia hľadajú na budúcnosť realisticky a nezamestnaní najviac zo všetkých s určitými obavami.

Kým respondenti žijúci vo veľkomestách vo väčšine skúmaných rokov vyjadrujú optimizmus v nazeraní na budúcnosť, obavy z budúcnosti prezentovali mladí pochádzajúci z menších lokalít. Vo všeobecnosti výsledky naznačujú, že mladí ľudia zo západu Slovenska, vnímajú budúcnosť skôr optimistickejšie. Na druhej strane sú to respondenti pochádzajúci z východu krajiny, pre ktorých je budúcnosť výrazne spojená s obavami.

Obavy z budúcnosti

Sledovaním konkrétnych problémov vyvolávajúcich obavy z budúcnosti zistíme, že obavy mladých ľudí sú značne rôznorodé. Výsledky výskumu síce potvrdili, že dominovali existenčné obavy, ako sú nezamestnanosť, finančné problémy, ťažkosti so získaním bytu a pod., no do súboru obáv sa dostali s pomerne vysokým percentuálnym zastúpením aj obavy odlišné. Jednou z najčastejšie uvádzaných tak bola u mladých ľudí aj obava zo zvyšovania kriminality a zhoršovania medziľudských vzťahov. Mladých ľudí najmenej trápia apatia ľudí k spoločensko-politickému daniu, pričom percento takto obávajúcich sa má ešte pomerne výrazne klesajúcu tendenciu. Súčasne však vzrastá počet mladých, ktorí sa ničoho neobávajú.

Medzi tri najčastejšie obavy mladých ľudí vo veku 15 až 26 rokov za celé sledované obdobie patrí nezamestnanosť, znižovanie životnej úrovne a nárast kriminality v spoločnosti. Mladí ľudia sa najviac obávajú nezamestnanosti. Až viac ako 60 % oslovených v rokoch 2000 až 2009 vníma nezamestnanosť ako jednu z najväčších obáv v budúcnosti.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií ukazujú, že nezamestnanosti sa viac obávajú ženy ako muži a rozdiel medzi pohlaviami sa neustále zvyšuje. Obavy žien z nezamestnanosti však nekorešpondujú s celkovými štatistickými údajmi za Slovensko, podľa ktorých sú ženy v živote pribojnejšie a nezamestnanosť ich postihuje menej ako mužov. Uvedená skutočnosť súvisí pravdepodobne s väčšou zodpovednosťou a tiež väčšími obavami žien z budúcnosti.

Celková analýza konkrétnych problémov, ktorých sa oslovení mladí ľudia obávajú v blízkej budúcnosti, dokumentuje, že zatiaľ čo ženy vo vyššom percentuálnom zastúpení ako muži vo všetkých sledovaných rokoch vyjadrujú najmä obavy z nezamestnanosti, zvyšovania kriminality, ale aj zo zhoršovania medziľudských vzťahov, šírenia vojnových konfliktov a zvyšovania sociálneho napätia v spoločnosti, muži svoje obavy spájajú viac s existenčnými podmienkami života ako sú ťažkosti so získaním bytu. Obavy mladých mužov však tak ako v prípade žien súvisia aj s problémami celospoločenského charakteru. Muži sa častejšie pritom obávajú aj vyhracovania národnostných sporov na Slovensku, v budúcnosti i zhoršovania životného prostredia.

Z pohľadu veku sú obavy z nezamestnanosti sú najvýraznejšie u mladých vo veku 18 – 22 rokov.

Najstarší respondenti sa v najvyššom počte obávajú aj zvyšovania kriminality a sociálneho napätia v spoločnosti, respondenti vo veku 18 až 22 rokov poukazujú najčastejšie zo všetkých na ťažkosti so získaním bytu a najmladší svoje obavy spájajú najviac zo všetkých so zhoršovaním životného prostredia. Skutočnosť súvisí pravdepodobne s výrazným vplyvom environmentálnej výchovy v školách.

Logicky obavu z nezamestnanosti prežívajú najmä mladí žijúci v najmenších lokalitách, v dedinách a obciach do 2 000 obyvateľov a ich počet za sledované obdobie rastie. Nezamestnanosť ako problém blízkej budúcnosti je najviac zastúpený vo výpovediach respondentov pochádzajúcich z východu Slovenska. Mladí ľudia z veľkomiest najčastejšie zo všetkých deklarovali vo svojich výpovediach obavy zo zvyšovania kriminality a zároveň poukazovali na ťažkosti so získaním bytu ako jednu z výrazných hrozieb vlastnej blízkej budúcnosti.

3.4 Sebaponímanie mládeže ako sociálnej skupiny

Na záver chceme priblížiť pohľad mladých ľudí na seba, na ich charakteristické vlastnosti. Je to určitá sebareflexia ich správania v spoločnosti, ktorá prešla významnými zmenami a hodnotenie postoja k životu a vzťahov k iným ľuďom. Tento subjektívny obraz je utváraný názormi, postojmi a skúsenosťami mladého človeka, ale aj mienkou spoločnosti a najbližšieho okolia. Pohľad na vlastnú generáciu je síce značne subjektívny, má však vysokú výpovednú hodnotu.

Mladí ľudia sa pri pohľade na seba hodnotia celkovo veľmi kriticky a rozporuplne. I keď sa najčastejšie považujú za sebavedomých a priateľských, na druhej strane takmer polovica mladých ľudí charakterizuje mládež ako lenivú, povrchnú a agresívnu. Každý tretí oslovený respondent vo svojich odpovediach uvádza ďalšie negatívne vlastnosti, ako je bezohľadnosť a dravosť. Podľa ich názoru sa mládež veľmi málo vyznačuje takými vlastnosťami, ako sú úprimnosť, tolerantnosť a už vôbec nie skromnosť. Rozporuplnosť sebareflexie mladých ľudí sa prejavuje najmä vo výraznejšom zastúpení vlastnosti, ako je priateľskosť, ale v minimálnom zastúpení tolerantnosti. Často sa v ich hodnotení vyskytovala dravosť, avšak menej často pracovitosť. I keď sa mladí ľudia za celé sledované obdobie najčastejšie hodnotili pozitívnymi vlastnosťami, ich celkový pohľad na seba samých je výrazne kritický.

Rozdiely podľa stanovených výberových kritérií zistili v prípade vlastností ako je agresivnosť a dravosť, ktoré častejšie pripisovali mládeži muži ako ženy, čo je pravdepodobne ovplyvnené častejším výskytom týchto vlastností u mužskej populácie. Rozdiely podľa veku ukázali, že priateľstvo, ale aj lenivosť ako charakteristické vlastnosti mladých ľudí, najčastejšie prezentovali najmladší respondenti. Bezohľadnosť častejšie pripisovala mládeži veková skupina 18 až 22-ročných.

Respondenti, ktorí sú vo vzťahu k náboženstvu nevyhranení, častejšie ako veriaci i neveriaci, charakterizovali mládež ako priateľskú, ale i lenivú. Dravosť, ako vlastnosť mladých ľudí, najčastejšie prezentovali neveriaci respondenti a najmenej veriaci mladí ľudia. Podľa ekonomickej aktivity sú to žiaci a študenti, ktorí častejšie ako ekonomicky aktívni a nezamestnaní hodnotili mladých ľudí ako priateľských a nemorálnych. Zároveň ich najmenej vnímali ako mamonárskych. Úprimnosť bola najmenej uvádzaná v skupine zamestnaných mladých ľudí a sebavedomie u nezamestnaných respondentov.

V súvislosti s typom sídelnej jednotky sa zistilo, že mladí ľudia žijúci v najväčších mestách vnímali mládež častejšie ako dravú a mamónársku, čo pravdepodobne súvisí s väčšími možnosťami v profesionálnej sebarealizácii, a naopak menej vo svojich hodnoteniach uvádzali úprimnosť.

4. ODPORÚČANIA

Z výsledkov výskumu vyplýva, že jednou z najdôležitejších hodnôt mladých ľudí je mať zamestnanie, čo plne reflektuje súčasnú alarmujúcu realitu stavu nezamestnanosti mladých ľudí na Slovensku. Mladí ľudia túžia mať v budúcnosti zamestnanie, ktoré ich dostatočne materiálne zabezpečí a zároveň ich bude aj baviť. Paradoxom však je, že výsledky preukázali aj sústavný malý záujem mládeže o permanentné vzdelávanie.

Odporúčanie: Informovať mladých ľudí o význame a benefitoch neformálneho vzdelávania a motivovať ich, aby si vo svojom voľnom čase zvyšovali kompetencie aj prostredníctvom aktivít neformálneho vzdelávania a tak mali možnosť lepšieho uplatnenia na trhu práce.

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže sa snaží systematicky pracovať aj so zamestnávateľmi na uznávaní kompetencií nadobudnutých prostredníctvom neformálneho vzdelávania v práci s mládežou, pričom v tomto smere bola podpísaná Deklarácia o uznávaní týchto kompetencií. K tejto deklarácii sa postupne pripájajú zamestnávatelia z rôznych oblastí, ako aj mládežnícke organizácie, samosprávy a v neposlednom rade je podporovaná aj Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Taktiež je potrebné zabezpečiť dobrú priechodnosť medzi vzdelávacím systémom a uplatnením sa na trhu práce.

Znižujúci význam u mládeže má hodnota zdravého života, ako aj tolerancia a znášanlivosť. Najmenšiu dôležitosť pritom pridelujú vlastenectvu a láske k vlasti.

Odporúčanie: Propagovať medzi mládežou zdravý životný štýl, zaraďovať viac outdoorových aktivít a zároveň šíriť príklad pozitívneho vzoru.

Odporúčanie: Podporovať medzinárodnú mobilitu mládeže so vzdelávacím rozmerom a interkultúrne učenie mládeže.

Medzinárodná skúsenosť v rámci neformálneho vzdelávania podporuje toleranciu voči iným kultúram, krajinám, náboženstvám a pod. Často práve cez interkultúrne učenie dochádza aj k oceneniu vlastnej kultúry a jej hodnôt a následne aj návratu k nej.

Predstavy o životných cieľoch a postoji k životu mladých ľudí sú odrazom ich hodnotového systému. Medzi životné ciele, ktoré sú pre mladých ľudí najmenej významné, patrí možnosť verejne sa angažovať a presadiť sa v politickom živote. Naopak, pokles významu sa zaznamenal i v prípade „mať možnosť spoznávať svet, pomáhať ľuďom, mať možnosť sa angažovať v politike a byť charakterným človekom“.

Odporúčanie: Podporovať občiansku a politickú participáciu mládeže od lokálnej až po medzinárodnú úroveň.

S výnimkou činnosti žiackych školských rád vo formálnom školskom systéme mladý človek nemá veľa iných príležitostí získať kompetencie potrebné na účasť v demokratických

procesoch. Je preto dôležité podporovať vznik a efektívne fungovanie študentských a mestských/obecných mládežníckych parlamentov, v rámci ktorých budú mať mladí ľudia možnosť aktívne sa zúčastňovať na rozhodovacích procesoch. Okrem toho existujú aj nástroje (program EÚ Mládež v akcii, národný projekt Komprax – kompetencie pre prax a pod.), ktoré podporujú občiansku participáciu mládeže a rozvíjajú ich občianske a spoločenské kompetencie.

Odporúčanie: Zapájať mladých ľudí do dobrovoľníckych aktivít.

Dobrovoľníctvo je slobodne zvolená činnosť v prospech iných, ktorú človek robí bez nároku na odmenu. No vďaka dobrovoľníctvu dochádza k osobnostnému ako aj profesionálnemu rozvoju, nadobúdaniu „morálnych hodnôt“, životných skúseností a prirodzene i k nadviazaniu nových priateľstiev. V rámci medzinárodného dobrovoľníctva, ktoré ponúka i Európska dobrovoľnícka služba, človek spozná aj inú kultúru, zvýši si jazykové zručnosti a nadobudne dôležité praktické skúsenosti pre budúce uplatnenie sa na trhu práce.

ZÁVER

Zistenia výskumu postojov a hodnotovej orientácie mladých ľudí interpretované v horizonte rokov 2000 až 2009 naznačujú niekoľko trendov, ktoré s určitým zjednodušením možno charakterizovať ako dôraz významnosti na súkromnú sféru v kruhu rodiny a priateľov, na pracovnú sféru, resp. zamestnanie, ktoré zabezpečí určitý životný štandard pre spokojný a harmonický život.

V prípade verejného priestoru zistenia potvrdzujú minimálny záujem mládeže o verejné angažovanie sa do celospoločenských problémov a malý predpoklad pre politickú participáciu.

Mladí ľudia majú skôr tendenciu zameriavať sa na životné ciele, ktoré sa snažia dosahovať, ako na naplnenie svojich záujmov. Napriek tomu je stále vysoký počet tých, ktorí sa viac zameriavajú na plnenie svojich záujmov v súčasnosti, ako sa orientovať na budúcnosť. So svojím životom sú väčšinou spokojní, prípadné obavy vyjadrujú najčastejšie s javmi, ktoré sa ich bezprostredne dotýkajú, ako je nezamestnanosť a znižovanie životnej úrovne. I napriek pozitívnemu pohľadu na svoju budúcnosť a spokojnosť so svojím životom, v hodnotení svojej generácie sú veľmi kritickí a vôbec si „nefandia“.

Pre mladých ľudí sú trvale najdôležitejšími životnými hodnotami zamestnanie, rodina a spokojný a harmonický život. V roku 2009 „byť zamestnaný“ považovalo za jednu z najdôležitejších vo svojom živote 58,9 % respondentov. Od roku 2006 stabilne druhou najdôležitejšou hodnotou je rodina a iba o niečo menej je zastúpená hodnota spokojného a harmonického života. Rastúci význam v živote mladých ľudí má voľný čas a spokojný a harmonický život. Naopak, znižujúci význam má hodnota zdravého života (starostlivosť o svoje zdravie), ale aj tolerancia a znášanlivosť a život v súlade s náboženskými zásadami. Vôbec najnižší význam má vlastenectvo, láska k vlasti.

Niektoré hodnoty a normatívne predstavy spojené s rodinou sú podobne stabilné ako hodnota rodiny vo všeobecnosti. Pre mladých ľudí je rodina trvale jednou z najdôležitejších hodnôt, čo sa prejavuje aj v názoroch na založenie si rodiny a manželstvo. Väčšina mladých ľudí si plánuje založiť vlastnú rodinu, avšak približne polovica z nich jej vznik podmieňuje materiálnym zabezpečením. Iba malá časť (okolo 3 %) jednoznačne vo svojich predstavách odmieta založiť si rodinu. Vývoj za sledované obdobie rokov 2000 a 2009 v tejto otázke naznačuje rastúci trend podmieňovania založenia si rodiny určitým materiálnym zabezpečením a zároveň o poklese významu partnerského spolužitia podmieneného vznikom manželského zväzku.

Predstavy o životných cieľoch a postoji k životu mladých ľudí sú odrazom ich hodnotového systému. Najväčší význam mladí ľudia v rámci životných cieľov stabilne pripisujú dobrému životnému partnerovi, výbornému zdraviu (duševnej pohode) a šťastnej rodine. Zistenia pripisujúce trvale veľký význam zdraviu ako životnému cieľu a v prípade zdravia ako hodnoty, ktorej kladú oveľa menší význam, naznačujú určitú rozporuplnosť, otázkou preto ostáva určitá miera sebaštýlizácie. Medzi životné ciele, ktoré sú pre mladých ľudí najmenej významné, patrí možnosť verejne sa angažovať a presadiť sa v politickom živote. Rastúci význam v období 2000 – 2009 má pre mladých ľudí „byť slobodný a nezávislý“ a mať „zamestnanie, ktoré ma vynikajúco zabezpečí“, naopak, pokles významu sa zaznamenal v prípade „mať možnosť spoznávať svet, pomáhať ľuďom, mať možnosť sa angažovať v politike a byť charakterným človekom“.

Pre väčšinu mladých ľudí má život zmysel a so svojím životom sú spokojní. Naopak, približne pätina však veľa zmyslu v živote nevidí, so svojím životom nie sú spokojní. Menej ako jedno percento respondentov potvrdilo, že život je nezmysel a radšej by nežili. V tejto súvislosti možno v celkovom horizonte sledovaného obdobia hovoriť o stabilnom pohľade na vlastný život, resp. o miernom náraste spokojnosti so životom.

Viac ako polovica mladých ľudí sa snaží hľadiť na budúcnosť realisticky, menšia časť ju vníma optimisticky alebo naopak, na budúcnosť hľadí s obavami a iba minimálna časť z nich sa o budúcnosť vôbec nezaujíma. Za roky 2000 až 2009 sa pritom zaznamenal nárast podielu tých mladých ľudí, ktorí sú optimistickí, a naopak pokles tých, ktorí hľadia na budúcnosť s obavami.

V blízkej budúcnosti sa mladí ľudia obávajú najmä nezamestnanosti. Viac ako tretina sa obáva znižovania životnej úrovne, o niečo menej zvyšovania kriminality, ťažkostí so získavaním bytu a zhoršovania medziludských vzťahov. Najmenšiu mieru obáv vyjadrili respondenti z narastajúcej apatie ľudí k spoločensko-politickému daniu a uplatňovania konzumného spôsobu života. Obavy z vyhrcovania národnostných sporov a ťažkostí so získavaním bytu majú od roku 2000 do roku 2009 najvýraznejšiu stúpajúcu tendenciu. Naopak, klesajúcu tendenciu majú obavy zo sociálneho napätia v spoločnosti, rastúcej kriminality a znižovania životnej úrovne.

Mládež je pri pohľade na svoju generáciu veľmi kritická. I keď sa najčastejšie považuje za sebavedomú a priateľskú, na druhej strane takmer polovica mladých ľudí charakterizuje mládež ako lenivú, povrchnú a agresívnu. Každý tretí oslovený respondent vo svojich odpovediach uvádza ďalšie negatívne vlastnosti, ako je bezohľadnosť a dravosť. Podľa ich názoru sa mládež veľmi málo vyznačuje takými vlastnosťami ako úprimnosť, tolerantnosť, a už vôbec nie skromnosťou. Hodnotenie je do určitej miery rozporuplné, pretože mladí ľudia sa často vidia ako priateľskí, ale málo tolerantní. Často sa v ich hodnotení vyskytuje dravosť, avšak menej často pracovitosť. Porovnanie zistení v rokoch 2000 a 2007 naznačuje mierny posun k negatívnejšiemu hodnoteniu. Výraznejšie zastúpenie v porovnaní s rokom 2000 sa zaznamenalo v prípade kladných vlastností, ako je pracovitosť a dravosť, naopak, mladí ľudia sa menej hodnotili ako priateľskí, tolerantní, sebavedomí a úprimní. Poklesli aj niektoré negatívne hodnotenia ako nemorálnosť a mamónárstvo.

POĎAKOVANIE

Táto publikácia bola vytvorená na základe výskumu „Mládež a životný štýl – trendová analýza za roky 2000-2009“. Za odbornú stránku výskumu zodpovedali Mgr. Marcela Bieliková, PhDr. Marianna Pétiová, PhD., Mgr. Mária Janková a Mgr. František Blanár, ktorým touto cestou ďakujeme za spoluprácu.

Názov:	PostHodnoty: Postoje a hodnoty mladých, trendová analýza za roky 2000 – 2009
Zostavovateľka:	Mgr. Alena Tomanová
Jazyková korektúra:	Mgr. Mária Berdisová
Vydavateľ:	IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže
Grafika:	VAV & ROSSI, s.r.o.
Tlač:	DOLIS, s.r.o.
Rok vydania:	2013
Náklad:	2 000 ks
ISBN:	978-80-8072-148-0

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže je príspevková organizácia priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Pripravuje a riadi množstvo zaujímavých programov a projektov pre mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a ľudí zodpovedných za mládežnícku politiku. Snaží sa o to, aby mladí ľudia poznali svoje možnosti, boli aktívni a pracovali na sebe tak, aby boli raz úspešní a uplatnili sa na trhu práce. IUVENTA vychováva mládež k ľudským právam, podporuje rozvoj dobrovoľníctva, vzdelávacie programy a tiež mladé talenty.

IUVENTA je realizátorom národných projektov v oblasti práce s mládežou KomPrax – Kompetencie pre prax a Praktík – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou, ktoré sú podporené z Európskeho sociálneho fondu. Zároveň administruje Programy finančnej podpory aktivít detí a mládeže MŠVVaŠ SR ADAM, je národnou agentúrou programu EÚ Mládež v akcii a národným partnerom európskej informačnej siete pre mládež Eurodesk.

Kontakt: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže
Búdková 2
SK-811 04 Bratislava 1
tel.: (421-2) 59 29 61 12
fax: (421-2) 59 29 61 23
e-mail: iuventa@iuventa.sk
web: www.iuventa.sk
www.facebook.com/iuventa

